

Çocuk istismarında asılsız bildirimler

Unfounded allegations, of child abuse

Ferda Karadağ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, ferdakaradag@yahoo.com, 0000-0002-3221-8712

Anahtar Kelimeler:
Çocuk istismarı, Asılsız bildirimler, Çocuk koruma.

Key Words:
Child abus, Unfounded allegations, Child welfare.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Sağlık Bilimleri Üniversitesi,
Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara,
ferdakaradag@yahoo.com, 0000-
0002-3221-8712

DOI:
10.52880/sagakaderg.1235797

Gönderme Tarihi/Received Date:
16.01.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date:
11.09.2023

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
31.03.2024

ÖZ

Asılsız çocuk istismarı bildirimleri, çocuklar, suçlanan kişiler ve alanda çalışan uzmanlar için ciddi bir sorundur. Çocukların yüksek yararı ve çocukları korumak için "çocuklara inanma" ve "gerekli önlemleri alma" uzmanların en temel yaklaşımı iken istismar iddiasının asılsız olabileceği durumlar gözden kaçırılmamalıdır. Bu çalışma ile, çocuk istismarı alanında çalışan uzmanların dikkatlerini asılsız yapılan bildirimlere çekmek amaçlanmıştır. Bu amaçla, PubMed veri tabanında 1990-2022 yılları arasında yayınlanan makaleler gözden geçirilmiş, konuyla ilgili öne çıkan çalışmalara yer verilmiştir. Literatürde asılsız çocuk istismarı iddiaları ile ilgili genel kabul görmüş bir tanım ya da kategori oluşturmanın güç olduğu anlaşılmaktadır. Çocuklara ve ebeveynlere ilişkin farklı nedenlerle asılsız bildirimler yapılabilmektedir. Boşanma ve velayet düzenlemeleri sırasında asılsız bildirimlerin daha fazla ortaya çıktığı, çoğunlukla babaların cinsel istismar iddiasıyla suçlandığı görülmektedir. Gerçek istismar kadar asılsız istismar bildirimleri de çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal yaşamlarında olumsuz etkilere yol açmaktadır. Asılsız istismar iddialarının altında yatan nedenlerin anlaşılması için çocukların ve ebeveynlerin özellikleri, ruhsal sağlıkları, ilişkileri ve motivasyonları iyi değerlendirilmeli, her olgu multidisipliner bir yaklaşımla çok yönlü ele alınmalıdır.

ABSTRACT

Unfounded allegations of child abuse are serious problems for children, accused persons, and professionals working in the field. While "believing in children" and "taking the necessary measures" are the most basic approaches of experts to protect children's best interests and children, situations where the allegation of abuse may be unfounded should not be overlooked. This review article aims to draw the attention of experts working in the field of child abuse to unfounded allegations. For this purpose, articles published between 1990 and 2020 in the PubMed database were reviewed and prominent studies on the subject were included. In the studies examined, it is seen that the rates of false child abuse vary and it is difficult to create a generally accepted definition or category for the concept of false child abuse. Unfounded allegations can be made for different reasons regarding children and parents. It is seen that unfounded allegations are more common during divorce and custody arrangements, and mostly fathers are accused of sexual abuse. Unfounded allegations, as well as real abuse, cause negative effects on children's physical, mental and social lives. It is also a very difficult process to repair for those who are accused. Understanding who is the real victim or perpetrator is possible with a multidisciplinary approach and multi-faceted handling of each case

GİRİŞ

Psikiyatrist, pediatrist, psikolog, sosyal çalışmacı gibi çocuklarla çalışan uzmanlar çocuk istismarı olguları ile sıklıkla karşılaşmaktadır. Türk Ceza Kanununa göre, çocuk istismarının ihbar yükümlülüğü vardır ve işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (TCK, 2004). İstismar mağduru çocukların bildirimlerinin yapılmaması kadar, aynı derecede önemli bir sorun da asılsız çocuk istismarı bildirimleridir (Besharov 1994; Neoh and Mellor, 2009). Çocuğun güvenliği, yüksek

yararı için her istismar bildirimini ciddiye alınmalı ve derinlemesine araştırılmalıdır (Wakefield and Underwager, 2003). Büyük olasılıkla doğru olmakla birlikte istismarın gerçekleşmemiş olma olasılığı da unutulmamalıdır (Bernet, 1993).

Asılsız çocuk istismarı bildirimleri, alanda çalışan uzmanlar için zorlayıcı bir konudur. Bu çalışma ile asılsız çocuk istismarı bildirimlerine ilişkin genel bir bilgilendirme yapmak ve konuya dikkatleri çekmek amaçlanmıştır. Bu amaçla, PubMed veri tabanında 1990-2022 yılları arasında yayınlanan makaleler gözden geçirilmiş, konuyla ilgili öne çıkan çalışmalara yer verilmiştir.

Kavramı Olarak Asılsız Çocuk İstismarı

İstismar iddiaları doğrulanabileceği gibi (kanıtlar istismarın gerçekleştiğini gösterir), istismardan şüphelenilebilir (istismar doğrulanamaz veya reddedilemez) veya iddiaların asılsız olduğuna karar verilebilir (kanıtlar istismarın meydana gelmediğini gösterir (Besharov, 1994; Neoh and Mellor, 2009; Saini et al. 2020). Bildirimin asılsız olduğuna karar vermek pek çok zorluğu da beraberinde getirir. En başta “asılsız istismar bildirim” tanımının ne olduğu hakkında kabul edilmiş genel bir görüş yoktur. Asılsız bildirim, bir uzman için “fantezi” veya “yanlış anlama” iken diğer uzman için “boşlukları doldurma” veya “patolojik yalan” olabilmektedir (Bernet, 1993). Terminolojik olarak “doğrulanmamış”, “asılsız”, “temelsiz” veya “belirlenmemiş” ifadeleri kullanılmaktadır. “Doğrulanmamış” bildirim, soruşturmaya devam etmek için yeterli delil bulunmadığı durumları anlatır. Asılsız olduğuna karar verilen bildirimlerin bazıları yanlış anlaşılmalarda veya şüpheler sonucunda olabilir. Güçlü delil bulunmadığında, mahkeme istismarı doğrulamadığında, iddia asılsız kabul edilebilir (Nichols, 2013; Black et al. 2012; Trocme and Bala, 2005). Asılsız bildirim, çocuğa erişimin ve herhangi bir istismar olasılığının mümkün olmadığı, kesin olarak gerçekleşmediği kanıtlanmış durumları içermelidir. Böyle bir durumda yalnızca açık tıbbi bulgular veya kesin kanıtlar istismarı açıklayacaktır (Lindahl and Hunt, 2016). Ancak somut kanıtların olmaması, istismarın meydana gelme olasılığını ortadan kaldırmaz, sadece konuyu daha ileri götürmek için yeterli kanıt yoktur. Ayrıca, kasıtlı olarak yanlış veya kötü niyetle yapılan iddialar ile yanlış anlaşılma sonucu yapılan bildirimleri birbirinden ayırt etmek gerekir (Meadow, 1995). İstismar bildirimleri, şüpheli bir yaralanma, davranış veya yanlış anlaşılma hikaye ile tetiklenen ve iyi niyetle yapılan bir iddia olabilir. Kasıtlı olarak yapılan asılsız istismar bildirimleri, hukuk sistemini manipüle etme umuduyla yapılan kasıtlı uydurmalar veya eski eşten intikam almak için yapılan patolojik bir durumdur. Kasıtlı ve kötü niyetli yapılan iddialar nadir görülmektedir (Besharov, 1994).

O’Donohue ve Willis ‘e göre (2018), bu konuda cevaplanması gereken önemli sorular vardır. Yetersiz kanıt olduğunda, bu bildirim asılsız bir bildirim olarak kabul edilmeli midir? Bir çocuk iddiasını geri çektiğinde, bu asılsız bir bildirim midir? Çocuğun, istismarın iki kez gerçekleştiğini söylemesi ancak kanıtların istismarın sadece bir kez gerçekleştiğini açıkça göstermesi durumunda kısmen doğru olan bu iddia nasıl değerlendirilmelidir? İyi niyetle yapılan bir banyo olayının yanlış yorumlanması gibi kasıt olmadan yanlış anlaşılma sonucu yapılan bildirimler hangi kategoride

yer almalıdır? Bu soruların cevapları uzmanlara göre değişiklik göstermektedir. Şüphelinin ötesinde kanıtların üstünlüğünde, bu kanıtların standartlarının ne olacağı, ne tür kanıt(lar)a göre karar verileceği (fiziksel bulgu, tanık ifadeleri, çocuk adli görüşmelerinden elde edilen ifadeler vb.) cevaplanması gereken diğer sorulardır.

Tanımlardaki zorluk kadar asılsız istismar bildirimlerinin oranlarının ne olduğu da tam olarak bilinmemektedir. Bala ve Schuman (2000) çalışmalarında kasıtlı olarak yapılan asılsız istismar bildirimlerinin %23, Faller ve DeVoe (1996) % 4,7 olduğunu saptamıştır. 1980’lerin sonlarında ve 1990’ların başlarında yapılan bir dizi çalışmayı inceleyen Faller (1998), ebeveynlik anlaşmazlıklarında iddia edilen istismar iddialarının yaklaşık % 70’inin doğrulandığını, % 20’sinin olası olmadığını, % 10’unun ise gerçekleşip gerçekleşmediğinin anlaşılmadığını ortaya koymuştur. Kanada Çocuk Koruma Merkezlerine yapılan bildirimlerle ilgili yapılan çalışmada ise, istismar bildirimlerinin % 38’inin doğrulandığı, % 36’sında istismarın gerçekleşmediğine karar verildiği, % 20’sinin şüpheli olduğu ve % 6’sının kasıtlı olarak yanlış bildirildiği saptanmıştır (Trocme and Bala, 1995). Thoennes and Tjaden (1990), boşanma davalarındaki 9.000 mahkeme dosyasını inceledikleri çalışmada, 196 dosyada (% 2) cinsel istismar iddiası olduğu, bu dosyaları değerlendiren uzmanların, dosyaların % 50’sinde istismarın gerçekleştiğine, % 33’ünde asılsız olduğuna ve % 17’sinde istismar olup olmadığının anlaşılmadığına karar verdikleri bulunmuştur. Bu dosyalarda istismar bildirimlerinin anne (% 67), baba (% 28) ve üçüncü şahıslar (% 11) tarafından yapıldığı, annelerin babalara yönelik yaptığı iddiaların % 49’unun gerçek olduğuna, % 33’ünün olası olmadığına ve % 18’inde istismarın gerçekleşip gerçekleşmediğinin anlaşılmadığına karar verildiği belirlenmiştir. Diğer araştırmalar, Çocuk Koruma Merkezlerine kasıtlı olarak yanlış yapılan bildirimlerin oranlarının % 0,02 ile % 4 arasında değiştiğini ve ebeveynlik anlaşmazlıklarında bu oranın % 4,7 ile % 15’e yükseldiğini bulmuştur (Black et al., 2012; Trocme et al., 2002; U.S. Department of Health & Human Services Administration on children, 2002). Başka bir çalışmada, kolluk güçleri ve ruh sağlığı uzmanları cinsel istismar iddiası ile gördükleri çocukların % 5’inde iddiaların asılsız olabileceğinden şüphelenmiştir (O’Donohue and Willis, 2018).

Farklı nedenlerle kasıtlı ya da kasıtsız yapılan asılsız istismar bildirimlerinin hem çocuk hem de suçlanan kişi için önemli sonuçları vardır (O’Donohue and Willis 2018; Thoennes and Tjaden 1990; Gunter et al., 2000; Brown, 2003). Çocukları ve suçlanan kişileri korumak ve çocukların yüksek yararını gözetmek için asılsız istismar

bildirimlerin altında yatan nedenlerin iyi anlaşılması gerekir.

Asılsız Bildirimlerin Nedenleri

Asılsız çocuk istismarı bildirimleri, yanlış anlaşılmalara veya yanlış yorumlamalara dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilir. Boşanma ve velayet davaları sürecinde yanlış bildirimlerinin, özellikle de asılsız cinsel istismar bildirimlerinin daha sık yapıldığı belirtilmektedir (Lang and Pinder, 2017; Faller, 2005; Gardner, 1998; Gardner, 1992; Ferguson et al., 2018). Bakım verenin yapay bozukluğu ve paranoid bozukluk tanılarının bir parçası olarak da asılsız bildirimler görülebilmektedir (Özdemir Foto ve vd., 2013; Karanfil ve vd., 2011).

Birbirlerine yönelik olumsuz duyguları ve kırgınlıkları olan ebeveynler, çocuğa yönelik istismar iddiaları ile diğer ebeveyni suçlayabilir (O'Donohue and Willis, 2018). Boşanma sırasında mağdur olan ebeveyn yaşadığı mağduriyeti çocuğa yansıtabilir (Gunter et al., 2000). Eski eşine kin besleyen, eski eşinde yalnızca en kötüsünü gören ebeveyn çoğu kez çarpıtılmış gerçeklik algısı ile çocuğun istismara maruz kaldığına inanabilir (Sheehan, 2019). Aile içinde istismar iddiasıyla çoğunlukla babalar suçlanmasına karşın, ebeveynin yeni eşi gibi aileden herhangi bir kişi de suçlamalara maruz kalabilir (Thoennes and Tjaden, 1990).

Faller'e göre (1991) boşanma ve velayet sürecinde ortaya çıkan cinsel istismar iddialarının farklı nedenleri vardır. Cinsel istismarın ortaya çıkması ile ebeveyn boşanmaya karar vermiş olabilir. Ebeveynler ayrılmadan önce parçalanmış aile yapısı ve olumsuz ev koşulları nedeniyle evde cinsel istismarı kolaylaştıran bir atmosfer olabilir. İstismarcı ebeveyn çocuktan duygusal destek arayabilir ve çocuğu istismar edebilir. Daha önce istismara maruz kalan çocuk, ebeveynleri ayrıldıktan sonra daha rahat kendini ifade edebilir ve yaşadığı istismarı anlatabilir. Anne, boşandıktan sonra çocuktaki istismar belirtilerini anlamaya daha meyilli olabilir. Ya da boşanma sürecinde yaşanan yoğun duygular, eşin algısını değiştirebilir ve boşanma nedeniyle çocukta ortaya çıkan değişiklikler, yanlış istismar şüphelerine neden olabilir (Faller, 1991). Mutlu bir aile ortamında annenin, evli olduğu erkeğin çocuğuna cinsel istismarda bulunabileceğine inanması neredeyse imkânsızdır. Ancak ebeveynler boşandığında tam tersi bir durum olabilir ve ebeveyn çocuğun her davranışından şüphelenerek aşırı tepki gösterebilir. Boşanma stresi ile, ebeveyn algısında bozulma meydana gelebilir ve eski partnerin davranışları patolojik olarak algılanabilir. Örneğin, ara sıra alkol içmek alkolizm olarak yeniden tanımlanabilir veya sık cinsel ilişki, belirli bir cinsel aktivite arzusu sapkınlık olarak etiketlenebilir. Çocuk, diğer ebeveynin yanından

geldiğinde, iyi görünüyorsa ve üzgün değilse ebeveyn, çocuğun uyuşturulduğunu veya beyninin yıkandığını varsayabilir. Eski eşe karşı çok olumsuz duygular yaşadığı için, çocuğun da aynı şekilde hissetmesi beklenir ve eğer çocukta aynı şekilde hissetmiyorsa, ebeveyn eski eşin çocuğu manipüle ettiğine inanabilir (Meadow, 1995; Faller, 1995; Faller, 1991; Gunter, 1998). Velayet anlaşmazlığının çatışmalı ve duygusal olarak yüklü ortamında, ebeveynler arasındaki iletişim muhtemelen zayıftır ve bu tür iddialara yol açan yanlış anlama veya yanlış yorumlama olasılığının daha yüksek olması beklenebilir (Bala and Schuman, 2000). Aşırı endişeli bir ebeveyn çocuğun yaralanmasını ya da fiziksel bir hastalığı istismara uğradığı şeklinde yorumlayabilir ve uzmanları da buna ikna edebilir. Örneğin; boşanmış anne babanın çocuğu olan 8 yaşındaki bir kız çocuk, babası ile geçirdiği yaz tatili sonrası, babası tarafından istismar edildiği iddiası ile doktora getirilir. Değerlendirme sonunda, annenin çocuğun sırtında sigara yanığı sandığı izlerin sivrisinek ısırıkları olduğu, cinsel istismara işaret ettiğini düşündüğü kasık bölgesindeki çiziklerin sörf sonucu olduğu anlaşılır (Bernet, 1993). Kendine güvensizlik, travmatik cinsel deneyimler, anksiyete ve depresyon belirtileri, ebeveynlerin istismara dair şüphe geliştirmelerine yardımcı olur (Black, Schweitzer and Varghese, 2012). Ebeveynin yanlış yorumladığı davranışlar çoğunlukla, çocuğun diğer ebeveyne gitmek istememesi, kabus görmesi, masbürbasyon yapması ve yatağı ıslatmasıdır. Aşırı mastürbasyon, bazı durumlarda cinsel istismarın bir göstergesi olarak kabul edilmekle birlikte çocuklar rahatlatıcı buldukları için özellikle boşanma gibi stresli bir durumda mastürbasyon yapabilir (Faller, 1995; Faller, 1991).

Ebeveyn, nadir de olsa çocuğu eski eşinden ayırmak için de bilinçli olarak asılsız istismar iddialarında bulunabilir (Faller, 1995; Faller, 1991). Ortak velayeti alan ebeveynler için istismar suçlaması, ortak velayeti değiştirmenin yollarından biri olabilir. Çünkü çocuğun yüksek yararı gereği, bir ebeveyn tarafından istismar edilmedikçe çocukların her iki ebeveyni ile sürekli ve sık temas halinde olması gerekir (Sheehan, 2019). Boşanma ve velayet düzenlemeleri sırasında gerçek cinsel istismarın ortaya çıkmasının daha kolay olduğu da akılda tutulmalıdır. Cinsel istismar, daha önce aileyi bir arada tutan bir sır olmaktan çıkabilir, çocuk kendisine inanılacağını hisseder ve istismarcı ebeveyn çocuk üzerinde sessiz kalması için baskı uygulayamaz. Bazen de istismarcı ebeveynle geçirilen zamanın ve fırsatların artmasıyla ilk kez cinsel istismar yaşanabilir (Faller, 1995; Humphreys, 1997).

İstismar öyküsünde tutarsızlıklar ve boşluklar olması, ailenin uzmanları yönlendirmeye ve etkilemeye yönelik davranışları ve uzmanlara yönelik olumsuz

duygu ve suçlamaları ile görülen bakım verenin yapay bozukluğunun bir parçası olarak da asılsız istismar bildirimleri görülebilir. Başka bir neden de ebeveynin “çocuğun istismara uğruyor olması” biçiminde sanrıya sahip olduğu paranoid bozukluklardır. Ebeveyninin bu sahte yapay kurgusuna çocuğun da eşlik etmesi “folie a famille” olarak adlandırılır. “Folie a famille” bozukluğunda çocuk, bir süre sonra neyin gerçek neyin yalan olduğunu birbirinden ayıramaz hale gelir. Bu çocuklar anne babanın kurgusunu kabullenmekle yalnızca anne babayı desteklemez, onlarla iletişim kurmanın bir yolunu da bulmuş olurlar (Özdemir Foto ve vd., 2013; Karanfil ve vd., 2011). Tekrarlanan istismar iddialarında bulunan ebeveynin motivasyonunun ne olduğunu anlamak önemlidir. Tekrarlayan istismar iddiaları ile hastane başvuruları olan kadınların, çocuk sahibi olduktan sonra kendilerini istismara uğramış gibi göstermeyi bıraktıkları, dikkatlerini çocuklarına aktardıkları ve onları cinsel istismara uğramış olarak hastaneye gittikleri ve hastaneden bu şekilde ilgi görmek istedikleri belirtilmektedir (Hornor, 2001). Nadir de olsa, çocuğun psikotik bozukluğunda cinsel aktivitelerle ilgili sanrılar ve istismar iddiaları ortaya çıkabilir (Bernet, 1993).

Asılsız istismar iddialarının bir nedeni “Pseudologia phantastica” denilen patolojik yalandır. Bir ilişkiyi geliştirmeyi veya başka bir kişiyi etkilemeyi amaçlayan hikayeler giderek süslenir ve bu aldatmacaya kişi kendini kaptırır ve bir süre sonra bunlara kendisi de inanmaya başlar. Çocuk istismar öyküsünü, ikna edici bir şekilde, büyük bir coşkuyla ve tekrarlayan şekilde anlatabilir (Bernet, 1993). Çocuklar, nadirde olsa başkaları tarafından kendilerine anlatılan olayı daha sonra yanlış hatırlayabilir (Fincham et al., 1994). Çocuk bir yetişkinin sorusunu yanlış anlayabilir, yetişkinde çocuğun ifadesini yanlış yorumlayabilir veya gerçek bağlamdan uzaklaşabilir. Örneğin anne, “Seninle sevişmeye mi çalışıyor?” diye çocuğa sorduğunda çocuk olumlu bir anlamda başını sallayabilir. Çocuk bu soruyu kendisinin ve babasının birbirlerini çok sevdiği şeklinde anlamış olabilir (Bernet, 1993). Bazen de bir ebeveynin, temizlik veya bakım için çocuğun özel alanlarına dokunması diğer ebeveyn veya çocuk tarafından yanlış yorumlanabilir (Lindahl and Hunt, 2016). Asılsız beyanda bulunmanın gelişimsel, sosyal ve psikodinamik birçok belirleyicisi vardır. Burada çocuğun niyeti değerlendirilmeli, yanlış anılar veya ebeveyn etkisi gibi çocuğu asılsız beyanda bulunmaya götüren nedenler olup olmadığı anlaşılmalıdır (Bernet, 1993; O’Donohue and Willis, 2018).

Asılsız Bildirim Sorunu

Asılsız istismar bildirimleri, ilgili çocuklar, ebeveynler, suçlanan kişiler ve bu alanda çalışan profesyoneller

için ciddi bir sorundur. Gerçekte yaşanmamış istismar iddialarının çocuğun gündeminde yer alması, gerçek istismar kadar fiziksel, ruhsal ve sosyal yaşamda olumsuz etkilere yol açar. Endişeli ebeveynler, sık sık çocuklarının cinsel organını inceleyerek ve tekrarlayan hastane başvuruları yaparak aslında çocuklarını defalarca istismar eder. Fiziksel istismar yada cinsel istismar şüpheleriyle çocuk defalarca muayene edilir ve çocukla görüşmeler yapılır. Ebeveyn, bu uygulamaların çocuğa zarar verdiği, özel bölge kavramı ile ilgili çocuğun kafası karışacağı açıklanmasına karşın ebeveyn bu davranışını sürdürür (Hornor, 2001).

İstismar soruşturmasına tabi tutulmak suçlanan kişiler için de çok stresli bir deneyimdir. İstismarla suçlanan kişiler, uzun mahkeme süreçlerinden geçebilir, iş ve sosyal yaşamlarında büyük kayıplar yaşayabilir (Donohue et al., 2002; Lang and Pinder, 2017). Suçlanan diğer ebeveyn ise çocuk-ebeveyn ilişkisi bozulabilir. Mahkeme suçlanan ebeveynin çocuk ile görüşmelerinde bir görevlinin eşlik etmesine karar verebilir ve bu durum ebeveyn için ek masraflara neden olur. Ayrıca çocuk ebeveyniyle yalnız kalmanın güvenli olmadığı izlenimi edinebilir. Bunun yanı sıra bir uzman eşliğinde yapılan denetimli görüşmeler suçlanan ebeveynin korunmasına yardımcı olabilir, cinsel istismar ile ilgili tekrarlayan suçlamaları engelleyebilir. Mahkeme, incelemelerde olası bir istismar kanıtına ulaşamayabilir, ancak yine de çocuğun yüksek yararını düşünerek suçlanan ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişimi kısıtlayabilir, bu da iddianın asılsız olarak kabul edilmediğini, ancak şüphelenildiğini düşündürür (Besharov, 1994; Neoh and Mellor, 2009; Lindahl and Hunt, 2016; Sheehan, 2019; Donohue et al., 2002).

Asılsız istismar iddiaları, ilgili çocuklar ve ebeveynler kadar çocuk koruma ve adalet sisteminde çalışanlar ve ruh sağlığı profesyonelleri için de ciddi bir sorundur. Aile ve ceza mahkemelerinde, adli tıp, çocuk koruma ve ruh sağlığı alanında çalışanlar aşırı iş yükü altındadır. Asılsız çocuk istismarı iddiaları ayrıca çalışanlar üzerindeki duyuşal yükü artırmaktadır (Sheehan, 2019).

Çocuklarının istismar edildiğine inanan ve çocuklarını koruyamadıklarını, çaresizlik duygularını dile getiren ebeveynlerin bakış açısından da konu tartışılmaktadır. Bu ebeveynlerin endişelerini anlamakla birlikte, ebeveynlerin etkinde kalmadan objektif değerlendirme yapmak son derece önemlidir. Ancak istismarın gerçekleşip gerçekleşmediğine karar vermek her zaman basit ve net bir karar değildir (Neoh and Mellor, 2009).

SONUÇ

İstismarın yaşanmış olma olasılığı kadar, asılsız olabileceği de düşünölmeli, asılsız istismar bildirimlerinin

altında yatan nedenlerin anlaşılması için çocukların ve ebeveynlerin kişilik özellikleri, ruhsal sağlıkları, ilişkileri ve motivasyonları iyi değerlendirilmelidir. İstismar olgularını değerlendirirken uzmanlar açık ve tarafsız kalmalı, her olguyu dikkatlice incelemeli ve ampirik bir duruş sergilemeli, gerçek ve asılsız iddiaların özelliklerine dikkat etmelidir (Besharov, 1994; Neoh and Mellor, 2009; Saini et al., 2020; Black et al., 2012; Ferguson et al., 2018).

Çocuk istismarını değerlendirirken, yeterli sayıda ve kalitede görüşmelerin yapılması, öğretmen gibi çocukla yakın iletişim halinde olan kişilerden bilgi alınması, çocukta gözlenen davranış sorunlarının anlaşılması, çocuğun anlatımlarındaki ayrıntılara dikkat edilmesi, ev, okul ziyaretlerini içeren sosyal incelemelerin yapılması gerekir. Değerlendirme multidisipliner bir yaklaşımla çok yönlü ele alınmalıdır. Çocuk, aile ve çevresel etkenler üzerinde ayrı ayrı durulmalıdır (Black et al., 2012; Brooks and Milchman, 1991; Özdemir Foto ve Karadağ, 2010). Özellikle boşanma ve velayet sürecinde ortaya çıkan asılsız istismar iddialarında, ebeveynler arasındaki çekişmelerden çocukları korumak için önlemler alınmalı, ebeveynlerin boşanma süreçlerini sağlıklı bir şekilde geçirmeleri için danışmanlık programları hazırlanmalıdır. Ebeveynler boşanma sürecinde olduklarında istismar iddiası hemen yanlış olarak görülmemeli, aynı zamanda istismar iddiasında bulunan ebeveynin gündemine uymaya ve etkisinde kalmaya karşı da önlem alınmalıdır. Ayrıca bu alanda çalışanlar için düzenli ve kapsamlı eğitimler yapılması, istismar iddialarının doğrulanmasının veya yönetilmesinin zor olduğu vakaların çözümüne katkı sağlayacaktır (Karadağ ve Özdemir Foto, 2021; Johnston et al., 2005).

İncelenen araştırmaların değişen sonuçları ve metodolojik farklılıklar nedeniyle asılsız istismar iddialarının oranları hakkında kesin bir kanı oluşmamakla birlikte, hiçbir çalışmada, iddiaların büyük çoğunluğunun asılsız olduğu bildirilmemiştir. Bununla birlikte, değerlendiriciler arası güvenilirlikleri göstermek, hem yanlış pozitifleri hem de yanlış negatif oranlarını azaltmak, doğru ve asılsız bildirimlerin belirlenmesinde belli ölçütler üzerinde anlaşmak için alanda çalışan deneyimli uzmanların ortak çalışmaları önemlidir. Çocukların yüksek yararı ve çocukları korumak için “çocuklara inanma” ve “gerekli önlemleri alma” uzmanların en temel yaklaşımıdır. Bu alanda çalışan uzmanların ilk ve en önemli sorumluluğu çocuğun güvenli bir ortamda olmasını sağlamaktır. Ancak nadir de olsa bazı durumlarda istismarın gerçekleşmeme olasılığının olduğu da unutulmamalıdır. Gerçekte olmadığı halde bir çocuğun zihninde istismar mağduru olduğuna dair bir hafıza bırakmak da istismarın kendisi kadar zararlıdır. Hem çocukları istismardan korumak hem de asılsız iddiaların anlaşılması çocuk

koruma alanının konularıdır. Son olarak, çoğu gerçek istismar vakasının bildirilmediği de unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Bala, N., & Schuman, J. (1999). Allegations of sexual abuse when parents have separated. *Canadian Family Law Quarterly*, 17(2), 191-243.
- Bernet, W. (1993). False statements and the differential diagnosis of abuse allegations. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 32(5), 903-910.
- Besharov, D. J. (1994). Responding to child sexual abuse: The need for a balanced approach. *The future of children*, 135-155.
- Black, F. A., Schweitzer, R. D., & Varghese, F. T. (2012). Allegations of child sexual abuse in family court cases: A qualitative analysis of psychiatric evidence. *Psychiatry, Psychology and Law*, 19(4), 482-496.
- Brooks, C. M., & Milchman, M. S. (1991). Child sexual abuse allegations during custody litigation: Conflicts between mental health expert witnesses and the law. *Behavioral Sciences & the Law*, 9(1), 21-32.
- Brown, T. (2003). Fathers and child abuse allegations in the context of parental separation and divorce. *Family Court Review*, 41(3), 367-380.
- Donohue, B., Carpin, K., Alvarez, K. M., Ellwood, A., & Jones, R. W. (2002). A standardized method of diplomatically and effectively reporting child abuse to state authorities: A controlled evaluation. *Behavior Modification*, 26(5), 684-699.
- Faller, K. C., & DeVoe, E. (1996). Allegations of sexual abuse in divorce. *Journal of Child Sexual Abuse*, 4(4), 1-25.
- Faller, K. C. (1998). The parental alienation syndrome: What is it and what data support it?. *Child maltreatment*, 3(2), 100-115.
- Faller, K. C. (2005). False accusations of child maltreatment: A contested issue. *Child Abuse & Neglect*, 29(12), 1327-1331.
- Faller KC. (1991). Possible explanation for child sexual abuse allegations in divorce. *American Journal of Orthopsychiatry*, 61: 86-90.
- Ferguson, C., Wright, S., Death, J., Burgess, K., & Malouff, J. (2018). Allegations of child sexual abuse in parenting disputes: An examination of judicial determinations in the Family Court of Australia. *Journal of child custody*, 15(2), 93-115.
- Fincham, F. D., Beach, S. R., Moore, T., & Diener, C. (1994). The professional response to child sexual abuse: Whose interests are served?. *Family Relations*, 244-254.
- Gardner, R. A. (1998). Recommendations for dealing with parents who induce a parental alienation syndrome in their children. *Journal of divorce & remarriage*, 28(3-4), 1-23.
- Gardner, R. A. (1992). True and false accusations of child sex abuse (pp. 639-680). Cresskill, NJ: Creative Therapeutics.
- Gunter, M., Du Bois, R., Eichner, E., Rucker, D., Boos, R., Klosinski, G., & Deberding, E. (2000). Allegations of sexual abuse in child custody disputes. *Med. & L.*, 19, 815.
- Günter, M. (1998). Induction, identification or folie à deux? Psychodynamics and genesis of Munchausen syndromes by proxy and false allegations of sexual abuse in adolescents. *Medicine and law*, 17(3), 359-379.
- Humphreys, C. (1997). Child sexual abuse allegations in the context of divorce: Issues for mothers. *The British Journal of Social Work*, 27(4), 529-544.
- Hornor, G. (2001). Repeated sexual abuse allegations: a problem for primary care providers. *Journal of Pediatric Health Care*, 15(2), 71-76.
- Johnston, J. R., Lee, S., Olesen, N. W., & Walters, M. G. (2005). Allegations And Substantiations Of Abuse In CustodyDisputing Families 1. *Family Court Review*, 43(2), 283-294.

Karadağ: Çocuk istismarı

- Karadağ, F., & Foto Özdemir, D. (2021). Evaluation of cases sent from family courts to university hospital during contentious divorce/custody process.
- Karanfil, R., Akçan, R., & Orhan, Ö. (2011). Çocuğun cinsel istismarı ile ilgili asılsız iddialar ve paranoid bozukluk: iki olgu sunumu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(1), 53-7.
- Lang, M., & Pinder, S. (2017). Telling (dangerous) stories: a narrative account of a youth coach's experience of an unfounded allegation of child abuse. *Qualitative research in sport, exercise and health*, 9(1), 99-110.
- Lindahl, M. W., & Hunt, L. A. (2016). Reunification in intrafamilial child abuse cases: A model for intervention. *Family Court Review*, 54(2), 288-299.
- Meadow, R. (1995). What is, and what is not, 'Munchausen syndrome by proxy?'. *Archives of disease in childhood*, 72(6), 534.
- Neoh, J., & Mellor, D. (2009). Professional issues related to allegations and assessment of child sexual abuse in the context of family court litigation. *Psychiatry, Psychology and Law*, 16(2), 303-321.
- Nichols, A. M. (2014). Toward a child-centered approach to evaluating claims of alienation in high-conflict custody disputes. *Michigan Law Review*, 663-688.
- O'Donohue, W., Cummings, C., & Willis, B. (2018). The frequency of false allegations of child sexual abuse: A critical review. *Journal of child sexual abuse*, 27(5), 459-475.
- Özdemir, D. F., & Karadağ, F. (2010). Çocuk İhmal ve İstismarına Psikososyal Yaklaşım. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32(5), 553-558.
- Özdemir Foto D, Gökler B, Evinç ŞG, Odabaşı Balseven A, Gökler B. (2013). Paylaşılmış ailesel psikoz kapsamında bir "bakım verenin yapay bozukluğu" olgusu. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2013; 24:275- 279. <https://doi.org/10.5505/kpd.2020.29291>.
- Saini, M., Laajasalo, T., & Platt, S. (2020). Gatekeeping by allegations: An examination of verified, unfounded, and fabricated allegations of child maltreatment within the context of resist and refusal dynamics. *Family Court Review*, 58(2), 417-431.
1. Sheehan, E. (2019). Using Rule 11 sanctions to punish accusers who make false allegations of child sexual abuse in custody and divorce cases. *Family court review*, 57(1), 121-135.
- Türk Ceza Kanunu (2004). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5.237.pdf>. Erişim tarihi: 02.02.2022.
- U.S. Department of Health & Human Services (2002). Administration on children, youth and families. In *Child Maltreatment*, Washington, DC: US Government Printing Office, pp. 16-17.
- Thoennes, N., & Tjaden, P. G. (1990). The extent, nature, and validity of sexual abuse allegations in custody/visitation disputes. *Child abuse & neglect*, 14(2), 151-163.
- Trocmé, N., & Bala, N. (2005). False Allegations of Abuse and Neglect When Parents Separate. *Child Abuse & Neglect*, 29, 1333-1345. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.06.016>.
- Trocmé N, MacLaurin B, Fallon B.(2002). Canadian incidence study of reported child abuse and neglect: Final report. Ottawa, Ontario: Minister of Public Works and Government Services Canada.
- Wakefield, H., & Underwager, R. (1991). Sexual abuse allegations in divorce and custody disputes. *Behavioral Sciences & the Law*, 9(4), 451-468.